

חינוך

תשרי, תשע"ה | גיליון 19

תפקידנו החינוכי נוכח אירועי הרצח והטרור

הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא

מבחינה חינוכית/אמונית, לדעתנו כדאי שהשיחה תכלול שני חלקים, כל אחד חשוב בפני עצמו:

1. חלק רגשי-אישי

א. כדאי להתחיל בעובדות. לעשות סבב בין התלמידים ולשאל מה הם שמעו? האם מישהו מכיר את אחד האירועים או אחד הנפגעים מקרוב ויכול לספר עליו? וכן הלאה. תפקידנו בשלב זה להקשיב היטב, להכיל, לשקף ולתווך עבורם את המידע ברמה ובסגנון מתאימים. את הדיון יש לקיים בסגנון הנחיה המשדר יציבות ושליטה.

ב. סבב שני באותו מפגש יכול וצריך להתייחס למחשבות ולרגשות: מה התלמידים חושבים או מרגישים באופן אישי? בעת דיון זה, תפקידנו יתרכז בהקשבה אך גם במתן לגיטימציה לתחושות שונות, כולל של חרדה ופחד או של רצון לפעול, לעתים באופן אימפולסיבי. יש להסביר שטבעי לחוש כך או אחרת, ושחלק מהתופעות של חרדה, חוסר שינה וכו' יחלפו תוך כמה

את כולם לסדר' ולדרוש שיתרכזו רק בחומר הלימודים, אך אפשר גם להניח לרגע לחומר הלימודים ולהתייחס לחיים; לפתח בכיתה שיחה שתסייע לתלמידינו לעכל את אירועי החיים ולהתמודד אִתם; לתת מקום לרגשות ולמחשבות, ולנסות להתמודד אִתם בעיניים אמוניות.

במאמר קצר זה נציג כמה ראשי פרקים לשיחה כיתתית או מוסדית. רצוי לבחור מתוכם בהתאם לאופי התלמידים; לגילם; למידת קרבתם לאירועים וכו'. כללית, בנוסף לשיחה של ראש המוסד מול כל התלמידים, מומלץ לקיים גם שיחה ודיון פתוחים במסגרת הכיתה. זאת, בכדי לאפשר לתלמידים לשאול, לשתף ולהקשיב, ובכדי לאפשר שיח מכיל ופתוח, שיח שבו גם אתם תוכלו להשתתף ואף להביע עמדה רוחנית-אמונית. כמוכן, ראשי הפרקים הפרוסים להלן מתאימים גם לשיח עם ילדינו הפרטיים במסגרת המשפחה.

ימים לא פשוטים עוברים עלינו. גל הטרור התעצם בזמן חופשת החג; בפגועים שונים נרצחו יהודים, ובוצעו עוד מגוון אירועי תקיפה שבני הנוער נחשפו אליהם. יש להניח שכל תלמיד מושפע מהאירועים בצורה שונה. יש מי שחזרו לשגרה, ויש מי שעדיין חווים פחד אישי; יש מי שנרגע מההלם הראשוני והחל להתבונן בשאלות רוחניות ואמוניות, ויש מי שאינו מוטרד מהעניין כלל. כל התגובות לגיטימיות ואין כאן התנהגות 'נכונה', בבחינת דברי רבי מאיר: "בשלשה דברים אדם משתנה מחברו: בקול, במראה ובדעת" (סנהדרין לח).

מה תפקידנו בימים אלו, בהם התלמידים לעתים נסערים? יש תלמידים שנכנסים לכיתה ומדווחים על אירועי חדשות קשים; אחרים, הגרים ביישובים מבודדים, אולי חרדים בלילות. כיצד ראוי לפעול נוכח גילויי סערה בכיתה? אמנם, ניתן לקרוא

ג. **"עלה למעלה עלה"**. טרור אינו כובש קרקע. הוא נועד לשבור את הרוח ולהחליש את האמונה בצדקת הדרך. על כן, הפיגועים אינם אישיים כנגד אותם אלה שנרצחו. הקרב מתנהל 'על כל הקופה', על הרוח והאמונה, על חוסנה של האומה ודבקותה בייחודה ובייעודה. במערכה זו - כולנו חיילים. כל אחד יכול וצריך להוסיף אור ואמונה, בעצמו ולסביבתו. במישור זה, תפקידנו העיקרי הוא לרומם את הרוח.

ניתן וכדאי לחשוב עם התלמידים כיצד אנו, במקומנו, יכולים לחזק את רוח העם, כגון בתליית כרזה גדולה במקום ציבורי קרוב עם אמירות כמו "עם ישראל חי" או: "עם הנצח לא מפחד מדרך ארוכה". ניתן לצאת בצורה מתואמת ומסודרת לרחובה של עיר (על המדרכה...) עם דגלי ישראל; כן ניתן לחלק פתקים המחזקים את הרוח לעוברי אורח. בדומה, ניתן לצאת לרחובה של עיר עם כלי נגינה, לשבת במעגל במדרחוב או במקום מרכזי אחר ולשתף אחרים בנגינה ובשירה... כמובן, ניתן וכדאי גם לארגן מעמד פנימי של שירה, לתלמידים ולצוות, המבטא עוצמה ואמונה.

על פניו, יש שיתיהו מה ערכה של תליית שלט בודד או ערכו של ערב שירה חד-פעמי בכיכר? אך באמת, טמון בכך יותר ממה שנראה לעין. ב'צוק איתן' ראינו (שוב) כיצד אירועים נקודתיים יוצרים תגובת שרשרת אדירה, שאכן מחזקת את רוח העם ואף נותנת רוח גבית מעצימה לכוחות הביטחון. הרי אי אפשר לשלוח הודעת ווטסאפ ל'עמישראל' עם אמירה "תהיו חזקים", ולכן ההשפעה הקטנה של כל אחד ממקומו, היא שמצטברת ומשפיעה. במובן זה, אנו חלק חשוב במערכה. זקוקים לנו ולרוח שלנו. דווקא עכשיו.

יחד עם זאת, לבניין עמוק ואמתי של רוח העם לדורות, נדרש יותר. בכיתות המתאימות לכך, ראוי לקיים דיון בנושא חשוב זה, תוך ניסיון להבין גם את תפקידנו האישי בבנייננו העצמי בשנים הקרובות, ומתוך כך, לנסות להבין את תפקידנו בהעמקת האמונה בדור.

ימים. בה בעת, יש להציע דרכים כיצד לתעל את הרצון לפעול בצורה בונה.

ג. עדיין במישור האישי: רצוי לשאול אותם מה יכול לעזור להם ולכולנו להתגבר ולהתמודד. ניתן לכתוב על הלוח את דבריהם: אמונה בקב"ה; תחושת ה'יחד' של הכיתה; תפילה; הסתמכות על צה"ל ועוד. בהמשך אפשר להציע לאחרים להתבונן ברשימה שעל הלוח, ולראות אילו מן הדברים הכתובים יכול לסייע גם להם. חלק מן התלמידים אולי חרד מכך שאירוע קשה עלול לקרות לבני משפחתם. להם כדאי להזכיר כי מטבעה, התקשורת מדווחת על החריג בעת שכמעט כולם חיים בשלום ונוסעים בשלום (אין בכוונתנו לעודד אדישות או השלמה במישור הלאומי, אלא לסייע לפרט להפחית חרדות).

הפיגועים אינם אישיים כנגד אותם אלה שנרצחו. הקרב מתנהל 'על כל הקופה', על הרוח והאמונה, על חוסנה של האומה ודבקותה בייחודה ובייעודה.

2. חלק רוחני - כללי

לא יהיה נכון להשאיר את הדיון ואת ההתבוננות רק ברמת הפיגוע הבודד או החששות האישיים. צריך להרחיב את הראייה ולקשר אותה למבט כולל. בין היתר ניתן לבחון ולהתייחס לחלק מהנושאים הבאים:

א. **עם ישראל חי**. אנו זוכים לחיות בדור שבו עם ישראל חוזר לארצו ולעצמו. אין כוח בעולם שיעצור את התהליך האלוקי של שיבת ציון. ידענו מראש שינסו לקום כנגדנו; שיהיו קשיים; אפילו גלי טרור ומלחמות. בע"ה, אלו לא ירתיעו אותנו. 'עם ישראל חי' אינו רק שיר אלא מציאות חיים שאנו זוכים להיות חלק ממנה.

ב. **איך מתפללים**. כיהודים מאמינים, אנו גם מתפללים ואומרים תהילים. זאת מתוך אמונה שבכוחם להשפיע על המציאות. ברם, עלינו לוודא ש'המנגינה' המתלווה לתפילות איננה של מסכנות. כבר מזמן איננו חיים בגטו אלא אנו עם חי, הזוכה בעזרתו יתברך לשוב ולהתגלות כאומה בארצה. מתוך ביטחון בדרכנו ובעתידנו, אנו שופכים לבנו לפני ה', שסייע לנו להתמודד עם הקשיים המתגלים בדור של תחייה.

- נצמחה אחר כך עליה והתפתחות יותר גדולה, וצעד של דליגה לטובה יצא מכל משבר [...] ומזה עלינו ללמוד ולקחת לקח טוב, שלא להיות נופלים ברוחנו [...] ברור הדבר, שלפי הערך של הכיסוי (הסתר) הזה (המאורעות) - גדול יהיה האור אשר יגלה, בצאת החלק של תכונת הגאולה, המונח תחת ערימת החושך, לחירות מתוך מאסרו" (שובו לבצרון, מאמרי הראי"ה ב' עמ' 361).

אם כך הוא האמין והתבטא אחרי פרעות כה קשות, עת היינו ציבור חלש תחת שלטון זר, על אחת כמה וכמה שעלינו, שזכינו לחיות במדינת ישראל המתעצמת ונבנית, להרים את הראש ולהתמודד מתוך עוצמה. עלינו להבין שהאמירה "עם הנצח לא מפחד מדרך ארוכה" אינה רק שיר, אלא הבעת עמדה נפשית-אמונית. עלינו לנגב את הדמעות, לאגור כוחות ולהוסיף אור. לקחת את אירועי הביטחון ואת התגובות הנפשיות שלנו כלפיהם, ולהפכם לתחנת כוח המניעה את המשך בניין עולמנו החינוכי-רוחני מחד, ואת פועלנו למען בניין האומה, מאידך. באמונה, יחדיו, בעזרתו יתברך - נמשיך לצעוד אל עבר הגאולה השלמה.

ד. לא חוזרים לשגרה. בע"ה יגיעו בקרוב ימים של שגרה. שגרה של חורף ולימודים ושגרה של רגיעה בזירה הציבורית-ביטחונית. האמנם תגיע השגרה לכולם? עלינו לזכור שיש עוד פצועים ומשפחות שכול חדשות. דווקא כעת, יש מקום לפנות לאנשים הסובלים מפציעות או מנכות. ניתן לכתוב אליהם, להתקשר, לבקר. אין כוונתי לנפגעי האירועים האחרונים דווקא, אלא לכלל הנפגעים במערכה על חירותנו. יש פצועים מ'צוק איתן' שעדיין מתמודדים עם קשיים עצומים, ויש פצועים מפיגועים קודמים או ממלחמות קודמות. דווקא כעת, עלינו להיזכר בהם, ולהביע באופן מעשי את שותפותנו במסעם.

**”עלינו להבין
 שהאמירה ”עם הנצח
 לא מפחד מדרך ארוכה”
 אינה רק שיר,
 אלא הבעת עמדה
 נפשית-אמונית.”**

יתרה מזאת: רבים המתמודדים עם קשיי יומיום, שלא 'זכו' להיות גיבורים מוכרים. יש בעלי נכויות ומחלות, ויש הסובלים ממצוקות ומקשיים נפשיים ואישיים. בצדם, יש עולים חדשים ומגוון אוכלוסיות שזקוקות לנו. בידינו לתרום להעצמת רכיב מרכזי בקיומנו, הוא אחוות ישראל וערבות ישראל. כה פשוט וכה קרוב. זה מצריך רק קבלת החלטה, שגם במובן זה, 'לא חוזרים לשגרה'.

לאחר פרעות תרפ"ט כתב הרב קוק וצ"ל, מתוך מבט רוחני (ומעשי) רחב:

”כל מי שהוא עוקב אחר סדרי הישוב, מראשית צעדיו עד עכשיו, יכול לראות בחוש, איך שמכל ירידה אשר סבלנו

**אַל תִּשְׁמְחִי אִיבְתִּי לִי כִּי נִפְלַתִּי קָמְתִּי
 כִּי אֲשֵׁב בַּחֲשֶׁךְ - ה' אֹר לִי**